

Månadsbrev-april 2024

Nu är det precis en månad, tills Övralid öppnar igen. Vi gör en jämförelse med premiäråret 1941.

Övralid, Verner von Heidenstams sista hem 1925 - 1940, är för många ett efterlängtat besöksmål. Det kan handla om ett intresse för arkitektur, nationalromantikens litteratur, konst och inte minst Verner von Heidenstams liv och litteratur. Men alla kan hänföras av Övralids natur: skogar, hagar och utsikt över Vättern.

I sitt testamente från 1937 utsåg Heidenstam en stiftelse som skulle förvalta hans kvarlåtenskap, stiftelsen Övralid. Dess första uppgift var att vårda fastigheten Övralid och att hålla den tillgänglig för allmänheten.

Men denna uppgift kom ganska snart att orsaka meningsskiljaktigheter inom stiftelsens styrelse. En styrelseledamot öppnade på eget bevåg, den 1 juli 1941, Övralid för allmänheten. 320 personer besökte Övralid de tre första dagarna. Men alla i styrelsen var inte lika bejublade.

Kate Bangs väninna Louise Adelswärd skrev till henne just då Övralid öppnats: ”Bara att tänka på alla dessa tanklösa, nyfikna cyklister (ty det blir det väl mest) som nu komma att vandra igenom Edra rum, kan göra en sjuk.”

Även media bevakade öppningen. Aftonbladet skrev att ingenting ändrats på Övralid efter Heidenstams död förutom att museala rep spänts upp i rummen. ”Ett nödvändigt ont – det förstår man, när man sett den vilda horden av cyklande turister, som i solkiga soldräkter och skröpliga shorts tågar in genom porten. Måste en cykelturist vara klädd hur osmakligt som helst. Man är tacksam att inte herren till Övralid behöver se dem med jordiska ögon.” Inte heller brunbrända ungdomar ansågs vara tillräckligt värdiga att bese den store skaldens hus. ”De flamsa bara tanklöst genom huset, köpa kanske några vykort, och åka sin väg belåtna att ha tagit ännu en skalp att lägga fram vid semesterresans bokslut. För dem har inte Heidenstam byggt sitt Övralid.” (*Kampen om eftermälet: Stiftelsen Övralid och Heidenstams sista vilja*. Andreas Nyblom, 2005).

Hur som helst, Övralid kom fortsättningsvis att visas från maj till september. De första sex decennierna visades endast matsalen, arbetsrummet och biblioteket.

Senare blev kök, serveringsrum och övervåningen tillgängliga för besökare.

Idag har 1940-talets värdeomdömen om cyklister och brunbrända ungdomar förvandlats till historiska tidsdokument. Istället möter cirka tio guider under maj till september intresserade, engagerade och kunniga besökare.

Som guide kan man därför få mycket kunskap av besökarna. Det kan handla om allt från porlins kvalitet till tapetmönster. Men ibland får man hejda ett skratt som vid kommentaren vid Hanna Paulis målning.

Guiden: ”Här har vi Hanna Paulis porträtt av Verner von Heidenstam från 1940. Tyvärr fick han inte se slutresultatet för han dog samma år. Hanna Pauli höll på att få en stämpel på sig: För guds skull låt er inte målas av Hanna Pauli för då dör ni. Samma sak hände nämligen Selma Lagerlöf 1940. Hon dog också innan hon fick se slutresultatet och till råga på allt dog Hanna Pauli senare samma år!” Detta kommenterade en besökare (göteborgare) med: ”Målade hon ett självporträtt då?”

När säsongen börjar gå mot sitt slut samlas alltid guiderna en kväll för att pusta ut, skvallra och sjunga "Guidesången", med text av Bo Olsson. Melodi: Skånska slott och herresäten.

*På Övralid är vi ju många som jobbar.
När P-G hör av sig är det ingen som nobbar.
Att Verner von Heidenstam byggde ett slott.
Det gläder oss alla som guidar omlott.*

*Var påbörjad timme det kommer en skara.
På trappan till Övralid berättar vi bara.
Att tvärs över Vättern på Olshammars gård.
En gosse blev bortskämd i damernas vård.*

*I matsalen åt man exakt på sekunden.
Tre gånger om dagen kutymen var bunden.
Korintsås och fiskbullar åts utan gny.
På födelsedagen bjöds annan meny.*

*På julafton kom Verner själv ut till köket.
Och Ida och Frida fick rast ifrån stöket.
Tillsammans med Hjalmar bjudglöggen man drack.
Och jultomten Verner var klädd uti frack.*

*I gästrummen bodde det välkända vänner.
Dom uppfattar inte att Verner han ränner.
Till husfrun på stället vars namn var Kate Bang.
Det fick inte vara som ett vanligt pang.*

*På hyllan i hallen där hänger hans kläder.
En bilrock samt koppel till Vapsen i läder.
Och Filbyter blänger från sin piedestal.
Kanhända han ogillar invigningstal.*

*Hans arbetsrum inrett i färgen den gröna.
Här skulle han skriva några dikter så sköna.
Men efter att Verner Nobelpriset fått.
Så blev inte mycket skrivet i stort eller smått.*

*I biblioteket han hyllorna fylla.
Av böcker vars ryggar solskenet förgylla.
Vid guidningen framkommer mycket av vikt.
Och avslutas bäst med att läsa en dikt."*

Hoppas vi ses på Övralid säsongen 2024 hälsar guiderna Bo och Lars. Nästa månadsbrev kommer också att handla om Övralid, men bara om ett rum: Övralids bibliotek.